

ДУШАНБЕ, 02.09.2020. /АМИТ «Ховар»/. Конун дар ҳар як ҷомеа ҳамчун афзори ҳамак
ораи танзими муносиботи и

ҷ

тимо

ӣ

эътироф мешавад. Бинобар ин асос

ҳ

ар навъ падидаи дорои а

ҳ

амияти и

ҷ

тимо

ӣ

дар

ҳ

оли

ҳ

озир тавассути

к

онун

ҳ

о ва дигар асноди ҷ меъёрии

ҳ

у

к

у

кӣ

танзим мешавад. Ин му

к

аррарот дар замони

ҳ

озира, ки сохтори муносиботи ҷ и

ҷ

тимо

ӣ

мураккаб мешавад ва паймони танзими он

ҳ

о боиси зу

ҳ

уроти номаълум ва

к

онунан тасди

к

ношуда ҷ мешавад, ҳеле му

х
им аст.

Дар зер андешаҳои кормандони масъули Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистонро манзур пешниҳод менамоем.

Бинобар ин имконнопазирии мутлақияти нақши қонун дар танзими муносиботи иҷтимоӣ аксиомаи ҳуқуқӣ мебошад. Муносиботи ҳуқуқӣ, ки дар ҷомеа арзи вучуд менамоянд, ҷунон паҳлӯҳои зиёд доранд, ки қомилтарин қонунгузорӣ наметавонад танзими ҳамаҷонибаи ҳуқуқии онҳоро таъмин кунад. Маъмулан, танзими ҳуқуқии муносибот байни субъектҳои ҳуқуқ танҳо қамоне ба вучуд меояд, ки ин муносибот қаму беш доимӣ ва устувор шуда бошанд.

Аммо зиндагии рӯзмарра доимо дар ҳаракат, тағйироти шаклӣ аст ва ворид намудани ин раванд ба меъёри ҳуқуқ амалан ғайриимқон аст. Мутлақияти нақши қонун дар ин ҳолат натиҷаи маъқус меҳнаҳад: муносиботи қамъиятӣ қарахт мешаванд.

Ғуфтаҳои болоро дар мисоли мақолаи «Муқориза қарои қурсии раёсати қумхурий дар Тоҷикистон: ҳаракат ба сӯи субот ё? ...» аёнани нишон додан мумқин аст, ки дар он фикри раиси Ҳизби сотсиал-демократи Тоҷикистон Р. Зойиров дар қарои ғайриқонунӣ муайян қардани санаи интиҳоботи президенти дар Тоҷикистон қамқун яғона андешаи ҳақиқӣ, мутлақ оварда шудааст ва ҳар ғуна тафсири диғари ин факт ғӯё вайрон қардани қонун «Дар қарои интиҳоботи Президенти Қумхурии Тоҷикистон» мебошад. Дар ин ҷо мутлақсозии нақши қонун дар танзими муносиботи қамъиятии воқаста ба интиҳоботи Президенти Тоҷикистон, ки дар шакли таҳқиқоти таҳлили қонунгузорӣ пешниҳод шудааст, мушоҳида мешавад.

Ҳар як таҳқиқоти таҳлилӣ дорои қузъҳои зиёди тарқибӣ мебошад; маълумоти муҳталифи авомилӣ, ки дар назари аввал бо қам умумияте надоранд ва мисли тӯдаи бенизоми воқеаҳо ва фактҳо мебошанд, таҳлилғар онҳоро бо тасалсули муайяни мантиқӣ меғузорад ва дар натиҷа вай тасвири айнии (ва ин бисёр муҳим аст) ҳодисаи таҳлилшавандаро ҳосил меқунад. Қунин таҳлилҳои аз қихати илмӣ асоснокшудаи воқаста ба мушкилоти танзими ҳуқуқии муносиботи қамъиятӣ дар таҳқиқоти қиддии моноғрафӣ интишор меёбанд, на дар саҳифаҳои шабақаҳои иҷтимоӣ, ки қарои доираи васеи қорбарони Интернет ихтисос ёфтаанд ва дар мақмӯъ онҳо дар мавриди фаъолияти ҳуқуқӣ (инқунин дар қарои фаъолиятҳои диғари зехнӣ) тасаввурот надоранд.

Ба мақолаи мазкур рӯи ҷаҳд ба таъкиди ҳақиқат, ки барои ҳамаи катъи дар бораи ғайриқонунии муайян кардани санаи интиҳобот танҳо далели иқтисод ба қонун, на ба моддаҳои мушаххаси он қарб нест. Ҷунин ҳулосаҳо маъмулан дар асоси маълуми далелҳои ҳама қиддитар бароварда мешаванд ва ҷунин ҳулосахоро на роҳбарони аҳзоб, балки мухассисони соҳаи ҳуқуқи маъмурӣ мебароранд.

Қормандони шуъбаи ҳуқуқи давлатии ИФСХ АМИ Тоҷикистон мақолаи раиси ХСДТ Р. Зойировро мутолиа ва изҳор менамоянд, ки таъйини санаи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 11 — октябри соли 2020, «як моҳ пештар аз мӯҳлат» дар мақолаи ғайриқонунӣ ва ҳилофи қонуни нофиҷи интиҳобот қалмдод шудааст. Ин нодуруст аст, зеро мутобиқи қисми 1. Моддаи 6-и ҚҚ ҚТ «Дар бораи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон», интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро қаласаи мушарақи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон на дертар аз ду моҳ то ҳатми мӯҳлати вақолатҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйин мекунад. Ин маънои онро дорад, ки интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 6 ноябри соли 2013 сурат гирифта буд ва 16 ноябри соли 2013 Президенти интиҳобшудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон қаръолияти ҳудро шурӯъ қард. Мутобиқи моддаи 38 ҚҚҚТ «Дар бораи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯзи ёд намудани савганд, тибқи матни дар Қонституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон (моддаи 67) пешбинишуда дар қаласаи мушарақи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба вазифа ворид мешавад. Бинобар ин, интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро метавон дар тӯли ду моҳ то 16 ноябри соли 2020 таъйин қард.

Дар мавриди изҳороти муаллиф дар ноҳунак «Интиҳоби дубораи президент қабл аз ҳатми мӯҳлати вақолаташ ақалан то панҷ сол, то як сол, то як моҳ барвақттар иҷозат дода намешавад ...», ин ишора ба меъёри қонун нест, зеро дар Қонуни Қонституцияи нофиҷи ҚТ «Дар бораи интиҳоботи Президенти ҚТ» ҷунин меъёр пешбини шудааст. Ва аз ин рӯ ин қарзияи муаллиф мебошад.

Ҷаҳд дар хотир дошт, ки байни мафҳумҳои «Интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва «Ба вазифа ворид шудани Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» тафовути бузург вуҷуд дорад. Ва бо ҳамаи сабабҳо то сатҳи муқлак баровардани муқаррароти моддаи 6 Қонуни қонституцияи ҷоиз нест, ҳол он ки Р. Зойиров дар ин мавриди ду мафҳумро иваз қардааст: «интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва «Ба вазифа ворид шудани Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» -ро. Мутобиқи маълуми Зойиров, интиҳоби дубораи Президент дар ин ҳолат танҳо пас аз 16 ноябри соли раван имқоназир аст ва ин муқастиман ҳилофи моддаи 6 Қонуни қонституцияи мебошад.

Сабабҳои ба вақти дигар гузаронидани интиҳобот метавонанд мухталиф бошанд, аз ҷумла хатари бадтар шудани вазъи вобаста ба пандемияи COVID — 19, аммо ҳақиқат ин аст, ки меъёри дар боло зикршудаи қонуни конститусионӣ дар бораи интиҳобот бо ба вақти дигар гузаронидани рӯзи овоздихӣ вайрон нашудааст.

Қисматҳои мутабокии мақола бо пешниҳод шудани Эмомалӣ Раҳмон ба ҳайси номзад ба мақоми президентӣ, моҳияти ҳудро ғум қарданд ва муҳокимаи мавзӯҳои дигари мақола арзише надорад.

Мо бояд бо андешаҳои сиёсатшиносон ва таҳлилгарон розӣ бишавем, ки сатҳи эътимод ба Президенти қунии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба андозаи қофӣ баланд аст ва барои ҳифзи он вай ҳама қорҳои имқонпазирро иҷро меқунад.

Маҷмӯъан баътаи далоили мавод тӯдаи бесарусомони партови иттилоотиро ба хотир меорад, ҳол он ки таҳлили стандартӣ бояд мабнӣ бар далелҳои мавқуди айнӣ бошад ва дар шакли пайдарпаии мазуъӣ ва мантӣқӣ сурат гирифта бошад.

Ҷанги иттилоотии муосир, ки яқе аз унсурҳои он пешниҳоди «хангома» дар бораи ғайриқонунии муайян қардани санаи интиҳоботи президентӣ дар Тоҷикистон, қизе дигаре ба қуз расонидани таъсири ғумроҳқунанда ба шуур нест — як василаи муассири фалач намудани ҳифозати равонии одамон мебошад. Одамо селай ҳабарҳои беқоида бомбаборон меқунад, маводи мухталифро дар шакли фишурда пешниҳод меқунанд, то ин ки шахс натавонад фикри ҳудро сари як мушкилот мутамақказ намояд. Дар мақолаи мазқур теъдоди қунин мавод аз дах зиёд аст. Хонанда, ки наметавонад сари як мушкилӣ мутамақказ бишавад, ногузир ба шарҳи ба ӯ талқиншудаи ходисаро қабул меқунад. Инсон ҳилофи ҳуд аллақай омода аст, ки хангомаро ҳамқун воқеият қабул намояд. Аммо, пас аз мутолиаи муфасссал, мо дарқ меқунем, ки маводи хангомасози ба мо пешниҳодшуда, на шарҳи таҳлилӣ дар бораи қанбаҳои ҳуқуқии ходиса, балки «мурғобии» навбатии идеолоғӣ мебошад. Ба мо далелқоро яққо бо андеша ҳуд дар бораи ин далелҳо пешниҳод намуданд. Аммо фикр — ханӯз ҳақиқат нест. Маъмулан тафовути ҳақиқат аз фикри шахсӣ дар ин аст, ки алайҳи он эътироз намудан ғайриимқон аст.

Ва ҳақиқат дар ин ҳолат дар Қонуни конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба таври возех навишта шудааст.

Моддаи 6. Таъйини интиҳоботи Президенти Чумҳурии Тоҷикистон. Интиҳоботи Президенти Чумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби ҷаласаи муштаракӣ Маҷлиси Миллӣ ва Маҷлиси намояндагонӣ Маҷлиси Олии Чумҳурии Тоҷикистон на дертар аз ду моҳ то ба охир расидани мӯҳлати ваколати Президенти Чумҳурии Тоҷикистон таъйин карда мешавад (дар таҳрири Қонуни ЧТ аз 28.12.2005, № 140). Тавре ки маълум аст мӯҳлати ваколати Президенти амалкунанда 16 ноябр ба итмом мерасад, дар рӯзе, ки Президенти кунунӣ дар соли 2013 савганд ёд намуда буд. Аз ин лиҳоз таъйини интиҳоботи кунунӣ ба қонун муҳолифат надорад.

Моддаи 38. Ба вазифа ворид шудани Президенти Чумҳурии Тоҷикистон

Президенти Чумҳурии Тоҷикистон аз рӯзи мувофиқи матни пешбинишудаи Конституцияи Чумҳурии Тоҷикистон (моддаи 67) дар ҷаласаи якҷояи Маҷлиси Миллӣ ва Маҷлиси намояндагонӣ Маҷлиси Олии Чумҳурии Тоҷикистон (дар таҳрири Қонуни ЧТ аз 28 декабри соли 2005, №140) ёд намудан савганд ба вазифа ворид мешавад.

Бори дигар тақрор мекунем: дар ҷанги иттилоотӣ муосир, ҳонандае, ки тавони мутамарказ шудан сарӣ як мушкӣ надошта бошад, ногузир шарҳи ба ӯ талқиншудаи ҳодисаро — интиҳобот ғайриқонунӣ аст, қабул менамояд, ура, онро зиддиҳалқӣ эълон менамоем, таҳрим мекунем ва ғайраву ҳоказо.

Инсон аллақай ғайри ихтиёри худ омода аст, ки хангомаро ҳамчун воқеият қабул кунад — бале, Р. Зойиров дар ин бора мегӯяд, пас ин рост аст. Аммо, пас аз мутолиаи муфассал, мо мебинем, ки маводи хангомасозӣ ба мо пешниҳодшуда на шарҳи таҳлилӣ дар бораи паҳлӯҳои ҳуқуқӣ ҳодиса, балки «мурғобии» навбатии идеологӣ мебошад. Ба мо далелхоро якҷо бо андеша худ дар бораи ин далелҳо пешниҳод намудаанд. Аммо фикр — ханӯз ҳақиқат нест. Маъмулан тафовути ҳақиқат аз фикри шахсӣ дар ин аст, ки алайҳи он эътироз намудан мумкин нест.

Рачабов С.О.,
доктори илмҳои ҳуқуқ,
Мудири шуъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ

Иброхимов С.
доктори илмҳои ҳуқуқ,
Мудири шуъбаи ҳуқуқи давлатии Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ

Бӯризода Э.,
доктори илмҳои ҳуқуқ,
Мудири шуъбаи таърихи давлат ва ҳуқуқи Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ

Абдучалилов А.,
номзади илмҳои ҳуқуқ,
Мудири шуъбаи ҳуқуқи шахсии Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ

Муллоев Д.,
номзади илмҳои ҳуқуқ,
Мудири шуъбаи масъалаҳои назариявии Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ

Сарчашма: <https://khovar.tj/2020/09/intihoboti-prezidenti-um-urii-to-ikiston-2020-andesha-o-v-a-vo-eiyati-u-u-amit-hovar-nazari-dasta-amonai-olimonro-peshni-od-menamoyad/>